

Investigating the Causes of Divorce through Narrative Analysis in Yazd City and Designing a Prerequisite Education based on the Causes of Divorce using a Hidden Learning Approach on the basis of Family, School, and Student

Vahid Rezaei(Ph.D)¹, Mohammad Hossein Fallah(Ph.D)², Saeed Vaziri(Ph.D)³

1. PhD student in counseling, Islamic Azad University, Yazd Branch, Iran.

2. Corresponding Author: Associate Professor, Department of counseling, Islamic Azad University, Yazd Branch, Iran. Email: Fallahyazd@iauyazd.ac.ir Tel: 09132559467

3. Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Islamic Azad University, Yazd Branch, Iran.

Abstract

Introduction: Today, divorce is a well-known and dangerous social phenomenon that disintegrates families and corrupts the society. Therefore, this study aimed to investigate the causes of divorce through narrative analysis in Yazd City and to design a prerequisite education based on the causes of divorce using a hidden learning approach on the basis of family, school, and student approach.

Method: The statistical population of this study included the divorced couples in Yazd City selected using the available sampling method. A descriptive cross-sectional survey was used and clinical interviews were conducted with each divorced couple. The qualitative data were collected until data saturation was met. The collected data were analyzed by narrative analysis. After coding the information, the qualifications causes of divorce were identified. Later, an effective educational model was designed on the basis of family, school, and student using the hidden learning approach.

Conclusion: Qualitative analysis of the narratives of divorce factors resulted in an educational model based on active and hidden learning models on the basis of family, school, and student. The active learning model included consensus, case study, written activities, games, discussions and debates, and brainstorming. The hidden learning area included behavior observation, storytelling, intimacy, social learning, reinforcing normative behavior, watching movies, encouraging correct behavior, sports modeling. Based on the findings, the designed model can prevent from divorce.

Keywords: Causes of Divorce, Narrative Analysis, Designing Couple Prerequisites Training, Hidden Learning Approach.

Conflict of interest: The authors declared that there is no Conflict interest.

This Paper Should be Cited as:

Author: Vahid Rezaei, Mohammad Hossein Fallah, Saeed Vaziri. Investigating the Causes of Divorce through Narrative Analysis in Yazd City .....Tolooebehdasht Journal.2020;19(1):73-83.[Persian]

بررسی علل طلاق به شیوه تحلیل روایت در شهرستان یزد و طراحی آموزش پیش نیازهای زوجیت مبتنی بر علل طلاق با رویکرد یادگیری پنهان و با محوریت خانواده، مدرسه و دانش آموز

نویسندگان: وحید رضایی^۱، محمد حسین فلاح^۲، سعید وزیری^۳

۱. دانشجوی دکتری مشاوره، دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد، ایران

۲. نویسنده مسئول: دانشیار گروه مشاوره، دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد، ایران

Email: Fallahyazd@iauyazd.ac.ir

تلفن تماس: ۰۹۱۳۲۵۵۹۴۶۷

۳. استادیار گروه علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد، ایران

طلوع بهداشت

دو ماهنامه علمی پژوهشی

دانشکده بهداشت یزد

سال نوزدهم

شماره اول

فروردین و اردیبهشت ۱۳۹۹

شماره مسلسل: ۷۹

تاریخ وصول: ۱۳۹۷/۱۰/۰۷

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۱۱/۱۶

چکیده

مقدمه: امروزه طلاق یک پدیده اجتماعی شناخته شده خطرناکی است که خانواده ها را از هم متلاشی کرده و جامعه را به فساد می کشاند. به همین دلیل، پژوهش حاضر با هدف بررسی علل طلاق به شیوه تحلیل روایت در شهرستان یزد و طراحی آموزش پیش نیازهای زوجیت مبتنی بر علل طلاق با رویکرد یادگیری پنهان و با محوریت خانواده، مدرسه و دانش آموز انجام گرفت.

روش بررسی: جامعه آماری پژوهش زوج های طلاق گرفته شده در شهرستان یزد بودند و روش نمونه گیری زوج های مذکور در دسترس بود با توجه به کیفی بودن تحقیق با حجم نمونه نامعلوم مورد مطالعه قرار گرفتند. با روش توصیفی پیمایشی بصورت مقطعی و با استفاده از مشاهده و مصاحبه بالینی از هر زوج طلاق گرفته، داده های کیفی مورد نظر جمع آوری شد تا تقریباً به جوابهای یکسانی منتهی شد و سپس به شیوه تحلیل روایت تجزیه و تحلیل گردیده و پس از کد بندی های لازم، علل کیفی طلاق معلوم شد و برای علل کشف شده با رویکرد یادگیری پنهان با محوریت خانواده، مدرسه و دانش آموز پیش نیازهای یک زوج موفق با یک مدل آموزشی مؤثر طراحی و به بررسی سوال های تحقیق و بحث با پژوهش های مشابه انجام شده در این زمینه پرداخته شد.

نتیجه گیری: نتایج پژوهش نشان داد که با توجه به تحلیل کیفی روایت عوامل طلاق تهیه مدل آموزشی مبتنی بر آن براساس یادگیری فعال و پنهان با محوریت خانواده و مدرسه طراحی شده که در حوزه یادگیری فعال این مدل شامل، همفکری، مطالعه موردی، فعالیتهای نوشتاری، بازی، بحث و مناظره، بارش افکار و در یادگیری پنهان، مشاهده رفتار، داستان سازی در مورد صمیمیت، یادگیری اجتماعی، تقویت رفتار بهنجار، مشاهده فیلم، تشویق رفتار صحیح، الگوی ورزشی، طراحی گردیده که یافته های بدست آمده نشان می دهد، می توان از معضل و آسیب های ناشی از طلاق جلوگیری کرد.

واژه های کلیدی: علل طلاق، تحلیل روایت، طراحی آموزش پیش نیازهای زوجیت، رویکرد یادگیری پنهان.

این مقاله حاصل از پایان نامه دانشجویی در مقطع دکتری استخراج گردیده است.

مقدمه

برقراری ارتباط، مشکلات مالی و شرایط محیطی است. همیشه این مسائل ذکر شده در ازدواج های سالم و با دوام هم وجود دارند، اما اگر به طریق مناسب با آن ها برخورد نشود، منجر به شکست آن ازدواج خواهد شد (۲).

طلاق یکی از پیچیده ترین پدیده های اجتماعی عصر کنونی است که قطعاً برای گروه بسیاری از انسان ها اجتناب پذیر است زیرا گاهی محیط خانواده آنچنان پر آشوب و تحمل ناپذیر می شود که طلاق تنها راه حل باقی مانده است (۵). طلاق در لغت، به معنای رها کردن و آزاد کردن و در اصطلاح به معنای ازاله قیدالنکاح بصیغه مخصوصه است، یعنی گسستن پیوند ازدواج با لفظی مخصوص (۶).

بی تردید افزایش دامنه آفت های جامعه که باید دست اندکاران کشور را به تأمل و چاره اندیشی اساسی وا دارد، معلولی بیش نیست. برای مقابله با این پدیده های نابهنجار باید ابتدا علل و عوامل موثر بر این معضل را بررسی و شناسایی کنیم. در غیر اینصورت هر راه حلی اگرچه با صرف هزینه های زیاد، بی تأثیر خواهد ماند. به این ترتیب ما در این تحقیق عوامل موثر بر آن را شناسایی می کنیم شاید در بکارگیری نتایج آن در عمل از روند رو به رشد این معضل اجتماعی اندکی کاهش مشاهده گردد. در شهرستان یزد روند رو به رشد طلاق خانواده ها را از هم متلاشی کرده و جامعه را به سمت آسیب های اجتماعی پیش می برد و هم چنین در آینده اذهان عموم مردم را نسبت به تشکیل خانواده که از نظر اسلام یک بنای بسیار مهم و محکمی است بدبین کرده و روز به روز بر فسادهای اجتماعی می افزاید.

در حال حاضر اکثریت طلاق ها نه به خاطر عمل زشت فاحش و آشکار بلکه عوامل ساده مانند: نوازش، ابراز محبت، نگرش به

جامعه بزرگ انسانی از واحدهای کوچک تری شکل می گیرد که قدیمی ترین و طبیعی ترین آن خانواده است که از آغاز زندگی بشر وجود داشته است. خانواده هسته مرکزی اجتماع است که کانون حفظ سنن ملی و مرکز رشد عواطف و احساسات است. این واحد همانند سنگ بنای اول ساختمان اجتماع است که هر چه از استحکام بیش تری برخوردار باشد، به استحکام بیش تر جامعه منجر خواهد شد (۱).

خانواده اولین پایگاه انتقال عناصر فرهنگی به نسل جدید است و عاملی موثر در رشد و شکوفایی استعداد های آدمی و گسترش فرهنگ بشری به شمار می رود (۲).

لذا خانواده در حفظ و گسترش قدرت ملی و از آن سو انحطاط تباهی ملت ها نقش اساسی دارد، چنان که به لحاظ اهمیت خانواده در اصل دهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران آمده است: "از آن جا که خانواده واحد بنیادی جامعه اسلامی است همه قوانین و مقررات و برنامه ریزی های مربوطه باید در جهت آسان کردن تشکیل خانواده پاسداری از قداست آن و استواری روابط خانوادگی بر پایه حقوق و اخلاق اسلامی باشد" (۳).

برای داشتن یک ارتباط زناشویی و زندگی سالم نیاز به مهارت است و کسب مهارت مستلزم آموزش و یادگیری می باشد (۴).

برقراری ارتباط و گفتگو یکی از اصلی ترین عوامل موفقیت در ازدواج است. بدون برخورد و مکالمه درست، اختلاف و جر و بحث ها به مشکلات بسیار بزرگی تبدیل می شوند. اگر زن و مرد مهارت های ارتباطی لازم برای حل و فصل اختلافات را نداشته باشند، حتی کوچکترین مشکل شان غیر قابل حل خواهد بود. برخی از عوامل دخیل در شکست ازدواج شامل: ضعف در

بیشتری از اجرای این روش آموزش نسبت به روش سخنرانی کلاسیک دارند(۸).

(در یادگیری پنهان به علت پنهان بودن فرآیند یادگیری و ناآگاهی فرستنده یا گیرنده پیام، فرآیندهای گزینش گری در هیچ یک فعال نشده و فرستنده و گیرنده را از حالت فرستنده و گیرنده فعال به فرستنده و گیرنده غیرفعال تبدیل می کند لذا براحتی می تواند تأثیر خودش را بر افراد بگذارد) (۹). به عبارتی ، یادگیری پنهان، یادگیری است که در عمل آشکار نیست، ولی خود را در عمل بعدی ضمن یک فعالیت آشکار میسازد. از آن جا که هر گونه یادگیری، آثار خود را در نگرش ها و رفتارهای افراد نمایان می سازد، نقش یادگیری پنهان در شکل گیری و حیات خارجی و ذهنی فرد، اهمیت می یابد (۱۰).

لذا در این پژوهش برآنیم تا ببینیم آیا میتوان مدل آموزشی مبتنی بر علل طلاق بدست آمده از تحلیل کیفی روایت با روشهای یادگیری فعال و پنهان برای فرزندان در سنین مدرسه با محوریت خانواده-مدرسه-دانش آموز را طراحی کرد؟

روش بررسی

با روش توصیفی پیمایشی بصورت مقطعی و با استفاده از مشاهده و مصاحبه بالینی از هر زوج طلاق گرفته، داده های کیفی مورد نظر جمع اوری می شود تا تقریباً به جواب های یکسانی منتهی شود و سپس به شیوه تحلیل روایت تجزیه و تحلیل گردیده و پس از کد بندی های لازم، علل طلاق معلوم می شود و برای علل کشف شده با رویکرد یادگیری پنهان با محوریت خانواده، مدرسه و دانش آموز پیش نیازهای یک زوج موفق با یک مدل آموزشی مؤثر طراحی می شود و برای اجرا و پیاده سازی مدل مورد نظر در خانواده و مدرسه آموزشهای لازم داده می شود.

زن و غیره اما ضروری صورت می گیرد، عواملی که برای داشتن یک ارتباط زناشویی و زندگی سالم نیاز به مهارت های زندگی دارد و کسب این مهارت مستلزم آموزش و یادگیری است. همانطوری که یکی از راهکارهای پیشگیرانه در تحقیقات انجام شده، آموزش شیوه های صحیح رفتاری از طریق برگزاری دوره های آموزشی قبل از ازدواج تحت عناوین آموزش مهارت های زندگی، راهبردهای ارتقای کارکرد خانواده، حقوق و تکالیف زوجین، بهداشت باروری بیان شده است (۴).

برای مقابله با این پدیده های نابهنجار باید ابتدا علل و عوامل موثر این معضل بررسی و شناسایی شود (با استفاده از تحلیل کیفی از نوع روایت می توان علل عینی تر و واقعی تر موضوع طلاق در جامعه به دست بیاید).

دسته ای دیگر از تعاریف روایت ها را سازه های تحلیلی می دانند که تعدادی از کنش ها و وقایع مربوط به گذشته و یا زمان حال را که در شرایط دیگر گسسته و نامربوط تلقی می شوند، در حول یک کلیت منسجم و مرتبط پیوند می دهد. این کلیت ارتباطی به هر یک از عناصر داستان معنا بخشیده و آنرا تبیین می کند و در همان حال توسط آن ها شکل می گیرد (۷).

روش های آموزشی متنوع اند اما دو نوع از روشها که دارای اثربخشی خوبی هستند و برای مدل های آموزشی-کاربردی کمتر استفاده می شود همانند یادگیری فعال و پنهان، در این پژوهش بکار برده می شود: یادگیری فعال بدلیل فعال تر کردن حضور دانشجویان در کلاس حین تدریس و برانگیختن سطوح بالای فکری آنها موجب افزایش میزان ماندگاری اطلاعات در ذهن پس از جلسه تدریس می شود هم چنین دانشجویان رضایت

این مطالعه در کمیته اخلاق پژوهش های مشاوره دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد با کد اخلاقی IR.IAU.YAZD.REC.1397.082 مورد تایید قرار گرفت. جامعه آماری شامل زوج های طلاق گرفته در دسترس در شهرستان یزد با حجم نمونه نامعلوم بوده است. ابزارهای مورد استفاده در این تحقیق شامل: مشاهده و مصاحبه

یافته ها

این پژوهش مدل کیفی و از نوع تحلیل روایت می باشد.

جدول ۱: روش آموزش بر اساس یادگیری پنهان با محوریت خانواده و مدرسه

مقوله های طلاق	مقوله های جایگزین جهت آموزش	روش آموزش یادگیری پنهان	روش آموزش یادگیری پنهان در خانواده و مدرسه
اعتیاد	ضررهای اعتیاد و فواید سلامتی	مشاهده کردن رفتار افراد	زوجین می توانند به صورت غیر مستقیم از عوارض اعتیاد با خود به گفتگو بپردازند و یا فواید سلامتی را بگویند در حالی که کودک به مشاهده آن ها می پردازد. در مدرسه هم میتوان در غالب کتاب درسی و یا جزوه آموزشی این روش را انجام داد.
خیانت	تعهد داشتن و مسولیت پذیری	ساختن الگو و نشان دادن صمیمیت زوجین	زوجین میتوانند از رفتار های موثر رابطه استفاده کنند و با صمیمت خود و همکاری با هم در زمینه های مختلف برای کودک الگو باشند. در مدرسه هم میتوان با بازی با نقش کودکان به عنوان نمونه بقیه ویژگی های یک زوج صمیمی و مسولیت پذیر را الگو پذیری کنند.
مشکلات اقتصادی	تلاش کردن برای شغل مناسب و تسلیم نشدن در برابر سختی ها	مشاهده فیلم آموزشی	زوجین می توانند با استفاده از فیلم های آموزشی موجود با توجه به رده سنی کودک در زمینه تلاش و کار و حتی سایر زمینه های مورد بحث از این روش به خوبی استفاده کنند و همچنین در مدرسه هم امکان استفاده از این فیلم های آموزشی وجود دارد.
اختلالات بالینی	فواید مشاوره و صحبت کردن در مورد مسایل و پذیرش افراد	تقویت رفتار الگوی مورد نظر	در خانواده و مدرسه میتوان رفتار الگوی مورد نظر در فیلم آموزشی یا مطالعه موردی که مثال زده اید را تقویت کرد و از رفتار تقویت شده در فیلم یا مثال هم بهره گرفت.
عدم بلوغ فکری و عاطفی	ملاک های رسیدن به بلوغ عاطفی و فکری	تشویق رفتار فرد الگو	زوجین می توانند فردی را که در فیلم یا مثال الگو سازی کرده اند را به ط.ر غیر مستقیم تشویق کنند و

دخالت اطرافیان	راه های مشورت گرفتن	جهت ندادن به رفتار و	هم زوجین و هم معلمین به طور مستقیم درست و
	صحيح	نشان دادن رفتار صحيح	غلط را آموزش ندهند و اجازه بدهند کودک از راه
		از راه الگو	الگو در فيلم يا مشاهده به رفتار صحيح پي ببرد مثلا
			در زمينه مشورت کردن از راه مشاهده و دیدن نتایج
			خوب مشورت الگوگیری کند.
مشکلات جسمانی	صحبت کردن در مورد	شتاب نکردن و گذاشتن	در خانواده و مدرسه روش ها را طی جلساتی و با
	مسایل قبل از ازدواج و	وقت کافی در خانه و	استفاده از تلفیق آن ها با گذاشتن وقت کافی انجام
	اهمیت بیشتر به سلامتی	اجرای همین روش ها در	دهید.
		مدرسه	

نتایج پژوهش نشان داده که با توجه به تحلیل کیفی روایت عوامل طلاق تهیه مدل آموزشی مبتنی بر آن براساس یادگیری فعال و پنهان با محوریت خانواده و مدرسه طراحی شده که در حوزه یادگیری فعال این مدل شامل، همفکری، مطالعه موردی، فعالیتهای نوشتاری، بازی، بحث و مناظره، بارش افکار و در یادگیری پنهان، مشاهده رفتار، داستان سازی در مورد صمیمیت، یادگیری اجتماعی، تقویت رفتار بهنجار، مشاهده فیلم، تشویق رفتار صحیح، الگوی ورزشی، طراحی گردیده که می توان از معضل و آسیب های ناشی از طلاق جلوگیری کرد. روش های کیفی در پدیده های اجتماعی منجر به پیدا شدن عوامل نزدیک تر به پدیده و قابل لمس و فهم پژوهشگر می شود که این باعث می شود پدیده بهتر مورد شناسایی قرار بگیرد و تشخیص های پیشگیری یا درمانی و آموزشی با نتایج بهتری همراه باشد. و یادگیری مد نظر در این پژوهش به دلیل انتخاب سنین ۷ تا ۱۵ سال پیاژه شامل دو مرحله کامل عینی و قسمتی از صورتی می تواند برای پایداری و اثربخش بودن بهتر آموزش با تکنیک های یادگیری فعال و پنهان بسیار مفید باشد و مسیر

کوتاه تر و آسان تری برای پیشگیری از معضل اجتماعی طلاق به دنبال داشته باشد. همچنین دخیل شدن معلمان و والدین در رسیدن به این امر به عنوان عاملان ضروری و حیاتی کمک بسیار بزرگی را به عمل می آورند. با توجه به پارادایم یه وجود آمده از مدل آموزشی پژوهش که ۷ علل کیفی طلاق مشخص شده، سپس برای آموزش مقوله های جایگزین برای پیشگیری از طلاق ۱۴ روش متفاوت با رویکرد های یادگیری فعال و پنهان در محیط های خانواده و مدرسه ارائه شده است و با توجه به روش های اجرایی هر تکنیک در خانواده و مدرسه می توان به این نتیجه رسید که والدین و معلم ها برای بهتر اجرا شدن روش های مذکور آموزش های روانشناسی سنین مخاطبان و هم چنین چگونگی اجرا در مدرسه یا خانه بهتر است در کارگاه های تخصصی نکات لازم را فرا گیرند.

بحث و نتیجه گیری

بررسی ادبیات پژوهش نشان می دهد که ویژگی های جمعیت شناختی و دوره های زندگی، که ریسک ازدواج را بالا می برد عبارتند از سال های اولیه ازدواج، همخانه بودن، حاملگی قبل از

آبرو و احترام خانواده و سرنوشت بچه‌ها تشویق به ادامه رابطه می‌کردند. نکته سوم اینکه زوجین نمونه قبل از طلاق برای حل مشکلات رابطه‌ای خود از بستگان و خانواده، دوستان و رهبران مذهبی کمک گرفته بودند و تنها عده کمی از آنان به متخصص و مشاور مراجعه کرده بودند.

در پژوهش دیگری بر روی ۱۳۳۵ زن و مرد اماراتی که توسط متخصصین دانشگاه یو‌آی‌ای (۲۰۱۰) انجام شد، مهارت‌های ارتباطی ضعیف بین زن و شوهر که منجر به ایجاد سوء تفاهم‌هایی بین همسران می‌شود به عنوان اصلی‌ترین علت طلاق شناخته شد. در این مقاله مشخص شد که دلایل عمده طلاق انتظارات غیر واقع بینانه، عدم آگاهی زوجین از نقش‌های خود در رابطه زناشویی و لزومات یک زندگی مشترک و سوء رفتار می‌باشد.

در بررسی دیگری بر روی ۱۶۵۰ استرالیایی مطلقه توسط ولکات و هاگز از سری مطالعات انجمن خانواده استرالیا در سال ۱۹۹۹، مشکلات ارتباطی به خصوص کیفیت عاطفی ارتباط، ناهماهنگی، خیانت، رفتارهای خشونت آمیز شامل خشونت فیزیکی با همسر و بچه‌ها، خشونت عاطفی و کلامی، اعتیاد به مواد و الکل، حسادت، برتری طلبی، عدم بلوغ و بیماری‌های جسمی و روحی (البته با برتری بیماری روحی) به عنوان علل طلاق طبقه‌بندی شدند. هم چنین در این پژوهش مشخص شد که تنها بخش کوچکی از پاسخ دهنده‌ها (کمتر از ۲٪) ناهماهنگی جنسی را به عنوان علت اصلی طلاق ذکر کردند.

در تمام منابع به دست آمده در مورد طلاق به چند وجهی بودن این پدیده توجه شده است و اینکه تنها از یک سو نگرستن به مسئله راه به جایی نمی‌برد در این رابطه دکترساروخانی در

ازدواج، درآمد و تحصیلات پایین، طلاق والدین، عدم وجود ارزش‌های سنتی خانوادگی، ازدواج قبلی، و شغل زنان (۱۱). این فاکتورها به دلیل وجود عدم آمادگی برای انجام نقش‌های زناشویی یا حل تعارضات بین شخصی، امکان طلاق را بالا می‌برد.

در پژوهش‌های انجام شده توسط Burns (۱۹۸۴) (۱۲)، Wolcott, I, (۱۳) (۱۹۸۵) Cleek, M. & Pearson, T (۱۴) (۱۹۸۴) و Noller, P., Beach, S. & Osgarby (۱۵) (۱۹۹۷)، مهارت‌های ارتباطی ضعیف، خلق پایین و غمگین، کمبود عشق، ناسازگاری، خیانت، بیماری روانی، مشکلات عاطفی، تعارض در مورد نقش‌های زن و مرد و ویژگی‌های شخصیتی همسران به عنوان دلایل طلاق عنوان شد.

در پژوهشی توسط گایر (۲۰۱۰)، که بر روی ۴۰۲ مسلمان مطلقه در آمریکای شمالی انجام شد نتایج زیر بدست آمد: بالاترین مقدار پاسخ دهنده‌ها در گروه سنی ۲۰ تا ۴۰ سال بودند و در ۲-۵ سال اول ازدواج به سر می‌بردند. در اکثر موقعیت‌ها، زنان متقاضی طلاق بودند، دلایل طلاق به ترتیب اهمیت عبارت بودند از: ناسازگاری، خشونت شامل خشونت عاطفی، کلامی، فیزیکی و جنسی، سوءاستفاده مالی، دخالت خانواده و خیانت. چند نکته در این بررسی قابل توجه بود. اکثریت طلاق‌ها در پنج سال اول زندگی اتفاق افتاده و این مسئله به وضوح نشان دهنده نیاز همسران در سال‌های اول زندگی برای تلاش بیشتر جهت حمایت، تقویت و رشد ارتباط می‌باشد. نکته دوم اینکه خانواده‌های زنان پاسخ‌دهنده، حمایت زیادی از دختران خود در مسئله طلاق کرده بودند، در حالی که طبق عقاید سنتی، والدین در مقابل طلاق بچه‌ها مقاومت می‌کردند و آنها را به دلایل حفظ

اثرش طلاق پژوهشی در شناخت واقعیت و عوامل آن ۱۳۷۶ این چنین می نویسد:

همه پدیده های اجتماعی چند یا چندین عامل دارند طلاق نیز در این مجموعه مستثنی نیست. همه پدیده های اجتماعی دارای علل و عوامل عینی و ملموس و کمی هستند در عین حال از عوامل ذهنی و کیفی نیز برخوردارند.

طلاق نیز چنین است. شناخت انتزاعی هر یک از عوامل یک واقعیت اجتماعی درست نیست عوامل به تنهایی معنایی ندارند آنان در مجموع یا شبکه عوامل معنا می یابند بنابراین به جای شناخت انتزاعی یا جدا سازی عوامل باید هر عامل را در متن و مجموعه شناخت. بدینسان عوامل یک پدیده اجتماعی با یکدیگر درمی آمیزند و ترکیب می شوند و از آن آمیزه ای خاص و منحصر به فرد پدید می آید. باید محقق در عین حال هم عوامل روانی، اقتصادی، سیاسی و هم اجتماعی، حقوقی و... را با هم مطرح کرده مورد شناخت قرار دهد تا واقعیت در همه ابعادش شناخته شود به عنوان مثال به درستی می توان گفت طلاق سلسله عوامل اجتماعی دارد (نظیر مادی شدن جامعه، کم رنگ شدن ارزشهای معنوی و...). لیکن همه انسان ها در همین جوامع دست به طلاق نمی زنند. بنابراین سلسله عوامل روانی نیز در کار طلاق تاثیر گذارند. از جانب دیگر هرگز نمی توان تصور کرد که شرایط اقتصادی جامعه بی تاثیر بر جریان طلاق باشد (۱۲).

سستی روابط اجتماعی که در جوامع صنعتی به علت های مختلف از قبیل تحرک جغرافیایی، بسط تکنولوژی، کاهش اهمیت خانواده و روابط انسانی وجود دارد. قشر بندی اجتماعی که هر یک از قشرهای اجتماعی با توجه به فرهنگ خاص آن فضائی خاص را تشکیل می دهد و درون آن رفتار انسان ها وضع

یا شکل خاصی می یابد برای مثال وضع شغلی یا درآمد که عوامل مهم در قشر بندی اجتماعی هستند. هر یک با ویژگی های خاص خویش بر رفتار خانوادگی انسان ها تاثیر خاصی بر جای می گذارد. از نظر وضع شغل شیوع طلاق در بین بازیگران نمایش یا هنر پیشه ها در سراسر جهان امری قطعی است و یا اینکه بحران در وضع درآمد و سیر نزولی آن که همراه با ترک عادات رفاهی افراد خانواده همراه می گردد بر میزان طلاق موثر خواهد بود. قشرهای پایین جامعه در صورت نبودن مقررات سخت و هزینه ها و بار مالی طلاق بیشترین روی آوران به طلاق می باشند.

میزان تحصیلات زن و مرد در طلاق تاثیرات مهمی را نشان می دهد ولیکن در ایران بر خلاف دیگر نقاط جهان که طلاق به روشنی با افزایش تحصیلات رو به کاهش می نهد در تهران به نوعی فقدان هنجار مشخص برمی خوریم و علی رغم این واقعیت روندهایی چند دیده می شود.

بی سواد و مرزهای نزدیک به آن بالاترین نسبت طلاق را فراهم می سازد سطح تحصیلات تا ورود به آموزش عالی از این روند می کاهد. با افزایش سطح تحصیلات دانشگاهی مجدداً آمار طلاق افزایش می یابد. از عوامل مهم دیگر تعداد فرزندان است که بی فرزندی در خانواده مشکلات را افزایش داده و بی ثباتی ازدواج کمک می کند ولی از سوی دیگر وجود فرزند و مخصوصاً افزایش فرزندان همواره عاملی مثبت و در اصطلاح مرکز گرا و تحکیم بخش در خانواده نخواهد بود سن ازدواج و سن زوجین و تفاوت سنی آنها نیز از عوامل دیگر به طلاق عنوان شده است زودرسی سن ازدواج بر میزان آسیب آن تاثیر گذارده است و هم چنین شکاف سنی بر طلاق تاثیر دارد ولی به طور

نظر خانواده فرد نسبت به طلاق در صورت مثبت بودن احساس زیان را برای ادامه زندگی زناشویی در فرد بالا می برد و برعکس اگر نظر خانواده فرد نسبت به طلاق منفی و حالت مخالف داشته باشد احساس زیان زندگی زناشویی را در فرد پایین می آورد.

برآورده نشدن انتظارات از نقش همسری احساس زیان بالایی را در فرد ایجاد می کند و فرد احساس می کند به رضایت و مطلوبیت مورد نظر نرسیده و برعکس در صورت برآورده شدن انتظارات از نقش همسری احساس زیان در فرد را کاهش می دهد و فرد به رضایت و مطلوبیت رسیده و به تعامل اجتماعی خوبی می رسند در نتیجه فرضیه مورد نظر تایید می شود.

دخالت دیگران در زندگی زوجین بر اساس نظریه مبادله آزادی انتخاب زوجین را تحت تاثیر قرار می دهد در نتیجه پاداش و هزینه ها بی معنا خواهد بود و میزان احساس زیان را در آن ها افزایش می دهد.

بنابراین میزان درخواست طلاق افزایش یافته و میزان شناخت کم نسبت به همسر قبل از ازدواج پس از ازدواج احساس زیان را در فرد به وجود می آورد و هرچه فرد نسبت به همسرش شناخت بیشتری داشته باشد احساس زیان کمتری می نماید و وضعیت درخواست طلاق با این متغیرها رابطه نشان داده است.

در زندگی زناشویی اساس رابطه متقابل و رضایت از این ارتباط، صداقت متقابل زوجین می باشد و هنگامی که عدم صداقت یکی از زوجین ثابت شود و این نوع رفتار اصلاح نشود این رابطه متقابل و مطلوبیت خدشه دار شده و برای طرف مقابل احساس نارضایتی زیان به همراه دارد.

کلی این علل همراه با عوامل دیگر به طلاق دامن می زند ولی هر خانواده ای با چنین ویژگی محتوم به گسست پیوند نیست (۱۲).

بنابراین با توجه به تحلیل ها و مصاحبه های انجام شده و پیدا کردن مقوله ها می توان بیان نمود که فرد بر اساس برآوردی که از سود و زیان ادامه زندگی مشترک خویش داشته است حاضر به ادامه زندگی زناشویی بوده و یا اینکه اقدام به جدایی می نماید. این برآورد سود و زیان در هر یک از متغیرهای مستقل به شرح زیر می باشد.

میزان تفاوت سنی زیاد (۱۴-۸) سال برآورد زیان برای فرد به همراه داشته و میزان تقاضای طلاق را تحت تاثیر قرار می دهد ولی بر طبق جدول دو بعدی این رابطه (تفاوت سنی در طلاق) مورد تایید قرار نگرفته است.

میزان تفاوت عقاید بالا احساس زیان برای فرد به وجود می آورد تقاضای طلاق در میان کسانی که با همسر خویش دارای تفاوت عقاید بالا می باشند بیشتر مشاهده می گردد.

وجود اعتیاد و یا استفاده از مشروبات الکلی در بین مردان احساس زیان را برای همسران آنها به وجود می آورد ولی با توجه به فرهنگ های مختلف سود و زیان این مسئله ارزش نسبی در بین خانواده ها دارد.

ناباروری یکی از زوجین در میزان درخواست طلاق موثر است زیرا داشتن فرزند موجب به وجود آمدن لذت و رضایت زوجین می شود و این امر باعث رضایت متقابل زوجین از یکدیگر می شود و ناباروری یکی از زوجین این رضایت مندی را دچار اختلال می کند.

تضاد منافع

از زحمات اساتید محترم از جمله جناب آقای دکتر فرض اله قلی زاده کلان در خارج از کشور که در طول مدت تحصیل و ارائه راهنمایی های مشفقانه و راهگشا در این مسیر و نیز مساعدت در راستای انجام هرچه بهتر این پژوهش در راستای خدمت گزاری موثر و با کیفیت، کمال تشکر و قدردانی را می نمایم.

نویسندگان اظهار داشتند که هیچ گونه تعارض منافع وجود ندارد.

تشکر و قدردانی

اکنون که این پژوهش به لطف خداوند منان به پایان رسیده است.

References

- 1-Hoseini koohsari E. Quranic research on the Case of Family in Islam. Journal of Religious Research.;First Year;Second issue ; Summer and Autumn.2005;139-60.[Persian]
- 2-Jahanfar M. Knowledge of Healthy Family Population and Family Planning. Tehran: World Cultural Publishing ;2005. [Persian]
- 3-Ashrafihojjati GH. Constitution of the Islamic Republic of Iran . Seventh Edition.Tehran: Ganje Danesh; 2002: 201-3. [Persian]
- 4-Sadrolashrafi M .Pathology Divorce (Causes and Factors) and Ways to Prevent it. Cultural Engineering Monthly Magazine. February and March.2012;73; 26-53. [Persian]
- 5- Dehghan Manshadi M, Zareei E, Asgari M, Naziri Gh . The Effectiveness of the Metaphor Therapy and the Forgiveness Therapy on Womens Divorce Adjustment. Psychological methods and models . 2017: 8(27); 29-48.[Persian]
- 6-Govahi Z. Womens Rights Study on Divorce .First Edition. Tehran :Islamic Advertising .1994 ;155.[Persian]
- 7-Griffin L. Narrative,event structure analysis and causal interpretation in historical sociology .The American Journal of Sociology.1993;98(5):1094-133.
- 8-Pishgahi A,Darehshiri Sh, Oliya M ,Halvani A, Nori N, Salman roghani H , Aghili H,Kermani M , Lotfi M. The Effect Of Active learning Method on The level Of Satisfaction And Permanence Of Information Of Physiopathology Students Of Yazd University of Medical Sciences. Iranian Journal of Medical Education. 2009: 9(3); 208 -15. [Persian]
- 9-Alinaghi A. Hidden media and Education.Tehran: Journal of Strategic Studies.2000;7(8): 4.[Persian]

- 10-Shoarinejad A. Behavioral Science Culture.Tehran: Amirkabir.1985: 230. [Persian]
- 11-Sarantakos S. 'Trial cohabitation on trial', Australian Social Work.1994; 47(3):13-25.
- 12-Burns A. Perceived cause of marriage breakdown and conditions of life', Journal of Marriage and the Family.1984; 46: 551-62.
- 13-Cleek M , Pearson T. Perceived cause of divorce: an analysis of interrelationships, Journal of Marriage and the Family.1985; 179-83.
- 14-Noller P, Beach S. Cognitive and affective processes in marriage, in Halford, K. & Markham, H. (eds) Clinical Handbook of Marriage and Couples Interventions, UK:John Wiley and Sons, Chichester.1997:101-25.
- 15-Arokhani B. Divorce - A Study in Understanding Reality and Its Factors, Tehran: University of Publications.1997: 128.[Persian]